

IRMO

aktualno

CENTRI IZVRSNOSTI U STRUKOVNOM OBRAZOVANJU

Karolina Horvatinčić

Uvod

Radna skupina Europske komisije za strukovno obrazovanje i osposobljavanje objavila je u srpnju 2019. godine dokument „Pregled centara strukovne izvrsnosti“¹, institucija koje postaju sve važniji dio politike Europske unije (EU) u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Tri su ključna čimbenika uspjeha centara strukovne izvrsnosti Prije svega, to su 1. snažni i trajni odnosi između pružatelja usluga strukovnog obrazovanja i visokih učilišta i poduzeća Drugo, čvrsta utemeljenost u okvirima regionalnog razvoja, inovacija i pametne specijalizacije i treći ključni čimbenik je integracija aktivnosti centara posebice s istraživanjem.

Europska unija podupire razvoj centara financiranjem i koordinacijom aktivnosti koje su već u tijeku. Jedan od načina potpore je omogućavanje uzlazne konvergencije, tj. olakšavanje umrežavanja i razmjena dobre prakse na europskoj razini, okupljanjem partnera u okviru europskih platformi ili centara, te uvođenjem alata za samoprocjenu centara. Drugi način je omogućavanje izgradnje kapaciteta za rješavanje europskih prioriteta i uklanjanje nedostataka, primarno povezivanjem europskih platformi

1 European Commission: “Mapping of Centres of Vocational Excellence (CoVEs), ET 2020 Working Group on VET, dostupno na: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8250&furtherPubs=yes>

centara strukovne izvrsnosti sa sektorskim programima i udruženjima sektorskih vještina radi razvoja inovativnih metodologija za poučavanje i učenje, te uspostavom europskih platformi ili centara usmjerenih na aktualna društvena pitanja u Europi, kao što su migracije i rano napuštanje školovanja. Značajan element podrške centrima strukovne izvrsnosti je u području razvoja internacionalizacije strukovnog obrazovanja. Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu EACEA (*Education, Audiovisual and Culture Executive Agency*) u okviru programa Erasmus+, financira, između ostalog, i projekte međunarodne suradnje centara strukovne izvrsnosti i gospodarstva².

Uvažavajući aktualne značajne promjene društvenih, gospodarskih i tehnoloških okolnosti, te potrebu modernizacije postojećih i kreiranja novih programa, Republika Hrvatska provodi reformu strukovnog obrazovanja. U skladu s vizijom strukovnog obrazovanja ono bi trebalo biti usmjereno na kvalitetu i učinkovitost, postati privlačno, inovativno, relevantno i povezano s tržištem rada³. Takvo strukovno obrazovanje omogućit će stjecanje kompetencija za osobni i profesionalni razvoj te nastavak obrazovanja i cjeloživotno učenje u okruženju brzih tehnoloških promjena i zahtjeva gospodarstva.

Jedna od značajnih mjera u programu razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Hrvatskoj je uspostavljanje regionalnih centara kompetentnosti. U tijeku je razvoj i opremanje 25 regionalnih centara kompetentnosti te njihovo umrežavanje s relevantnim dionicima, posebice tvrtkama, visokim školstvom i istraživačkom zajednicom, zavodima za zapošljavanje, strukovnim udruženjima i drugim socijalnim partnerima u skladu sa zajedničkim europskim ciljem razvoja centara strukovne izvrsnosti (CSI) za gospodarstvo 21. stoljeća.

Centri strukovne izvrsnosti u Europskoj uniji

U europskim državama postoje različite vrste centara izvrsnosti u strukovnom obrazovanju - ovisno o strukturi strukovnog obrazovanja i

- 2 U 2020.godini objavljen je natječaj u ukupnoj vrijednosti od 20 milijuna eura, pri čemu su na svakom projektu trebala sudjelovati 3 partnera iz 4 Erasmus+ država (najmanje dvije države članice EU-a) a svaka je država trebala uključiti barem jednu tvrtku ili industriju te barem jednog pružatelja usluga strukovnog obrazovanja, dostupno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/996dfed4-5390-11ea-aece-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>
- 3 Iva Konda, I., Starc, J., Rodica, B. Development of social innovations and their marketing: a Slovenian case study. *Informatol.* 48, 2015., 3-4, 154-168

gospodarstva pojedine zemlje. Svaki pojedini centar prilagođen je lokalnim, regionalnim i sektorskim potrebama u smislu strukture, dionika i aktivnosti. CSI-ovi se općenito mogu svrstati u dvije grupe: centri osnovani posebno za tu svrhu ili imenovani kao dio nacionalne ili regionalne strukture za strukovnu i profesionalnu izvrsnost, te postojeći pojedinačni pružatelji usluga strukovnog obrazovanja koji djeluju kao CSI-ovi za regiju, podregiju ili sektor.

Nacionalne sustave država s dualnim sustavom strukovnog obrazovanja, npr. Austrije, Švicarske i Njemačke, karakterizira uska suradnja između sektora obrazovanja i poslovanja kao najvažnije komponente izvrsnosti. U Finskoj se, primjerice, od svih pružatelja usluga strukovnog obrazovanja zahtjeva suradnja s lokalnim malim i srednjim poduzećima ili, općenito, sa svijetom rada.

Dok neke države imaju namjenski uspostavljene centre, druge su ulogu centara izvrsnosti povjerile pojedinim pružateljima usluga strukovnog obrazovanja, npr. strukovnim školama⁴. Nadalje, u mnogim državama i regijama uspostavljene su mreže centara s namjerom razvijanja strukovne izvrsnosti. Ove mreže imaju različite oblike, ovisno o nacionalnom ili regionalnom sustavu strukovnog obrazovanja. Svrha suradnje jest nadograditi jednostavno pružanje „tradicionalnog“ strukovnog obrazovanja i osposobljavanja radi boljeg zadovoljavanja poslovnih potreba primjenom inovativne pedagogije i nastavnih planova, te kroz inovacijske centre, poslovne inkubatore i dr.

Jedna od najuspješnijih mreža na nacionalnoj razini je mreža Katapult⁵ u Nizozemskoj. Katapult je zajednica 160 strukovnih inovacijskih centara, definirana kao „akcijski orijentirano partnerstvo između obrazovnih institucija, tvrtki, vlada i drugih javnih organizacija, koje se prvenstveno usredotočuje na stvaranje izvrsne veze između obrazovanja i tržišta rada, educiranje inovativnih i kvalificiranih stručnjaka i obrtnika, promicanje cjeloživotnog učenja i pravovremenog preusmjeravanja, ubrzanje i poboljšanje inovacijskih sposobnosti poduzeća“. Ova fleksibilna „zajednica za razvoj“ ima centre koji se mogu organizirati u skladu s lokalnim, regionalnim i nacionalnim potrebama. Čitava inicijativa unaprijedila je tradicionalno strukovno obrazovanje i učinila ga visokokvalitetnim pri čemu je važnu ulogu imala primjena tzv. „trokuta znanja“. „Trokut znanja“ definiran je kao kombinacija istraživanja i razvoja, strukovnog obrazovanja i

4 To su uglavnom zemlje, poput Rumunjske, u kojima je trenutno u tijeku razvoj sustava strukovnog obrazovanja.

5 <https://wearekatapult.eu/>

gospodarstva odnosno industrije⁶. Princip rada Katapulta je javno-privatno partnerstvo (JPP)⁷, a jedan od strateških dokumenata o partnerstvu odnosi se upravo na informacijske i komunikacijske tehnologije, IKT sektor⁸. Princip faznog razvoja JPP-a sastoji se od šest komponenata, tzv. „eng. *building blocks*“: „sadržajno bogate infrastrukture“, „primijenjenih istraživanja“, „unapređenja obrazovanja“, „umrežavanja“, „profesionalnih inovacija“ i „cjeloživotnog učenja“. U Katapultu sudjeluje više od 4.500 tvrtki, 50.000 učenika, gotovo 4.000 nastavnika i 83 sveučilišta primijenjenih znanosti te visokih instituta za srednje strukovno obrazovanje. Prosječni Centar obuhvaća 35 tvrtki i organizacija koje predstavljaju više od 4.500 poslovnih odnosa. Uz prosječan broj od 375 učenika (neki centri broje i više od i 2000 učenika), to iznosi 50.000 učenika. Svaki centar ima u prosjeku 30 aktivno uključenih nastavnika (neki imaju i do 200), što čini gotovo 4.000 nastavnika. Danas se inicijativi pridružila većina državnih zavoda za obrazovanje. Primjeri dobre prakse centra Katapult su, između ostalih, „Make IT work“⁹, „Chemelot Innovation and Learning Labs“¹⁰ i „Jean School in Denim City Amsterdam“¹¹

U **Francuskoj** 95 „kampusa izvrsnosti, zanimanja i kvalifikacija“ (*campus d'excellence, campus des métiers et des qualifications*¹²) pokriva dinamične sektore koji stvaraju nova radna mjesta (npr. 11 kampusu pokriva turizam). Svaki kampus sastoji se od velikog broja partnera i ima vodeću organizaciju, ali ne nužno i fizički centar. Načini suradnje su fleksibilni i uključuju mjesta za šegrte u tvrtkama, dijeljenje opreme/laboratorija te zajedničko organiziranje i sudjelovanje na radionicama. U **Italiji** postoji mreža viših tehničkih zavoda (*istituti tecnici superiori, ITS*¹³). Osnovani 2010. godine kao post-srednjoškolske ustanove (koje nisu na sveučilišnoj razini), ITS su klasificirani kao „škole visoke tehnološke specijalizacije“ koje promiču visoko-specijalizirano obrazovanje kako bi učenicima ponudile tehničke vještine atraktivne za tržište rada. U **Njemačkoj** strukovne obrazovne

6 Više na: <https://www.wearekatapult.eu/>

7 Glavna strategija definirana je u dokumentu „Dynamic Innovative Public Private Partnership in the Netherlands“, dostupno na: https://www.wijzijkatapult.nl/files/downloads/Kennisbank/Dynamic_Innovative_Public_Priv.pdf

8 Handbook ‘Working together works’: how ICT companies and schools can collaborate in 3 concrete steps, dostupno na: <https://wearekatapult.eu/handbook-working-together-works/>

9 <https://it-omscholing.nl/>

10 <https://wearekatapult.eu/best-practice-chemelot-innovation-and-learning-labs/>

11 <https://wearekatapult.eu/best-practice-jean-school-in-denim-city-amsterdam/>

12 <https://www.education.gouv.fr/les-premiers-campus-des-metiers-et-des-qualifications-d-excellence-89532>

13 <https://sistemaits.it/>

centre (*Bildungszentren*) vode njemačke industrijske i trgovačke komore, poljoprivredne ili obrtničke komore. Dualni sustav čvrsto je uspostavljen u njemačkom obrazovnom sustavu, a glavna karakteristika je zakonski regulirana suradnja uglavnom malih i srednjih poduzeća, s jedne, i javno financiranih strukovnih škola, s druge strane¹⁴. Pripravnici u dualnom sustavu obično provode dio tjedna u strukovnoj školi, a drugi dio u tvrtki. Osposobljavanje za zanimanje traje dvije do tri i pol godine. Trenutno u Njemačkoj postoji oko 330 zanimanja za koja je potrebno formalno obrazovanje, a oko 50 % učenika koji završe osnovno obrazovanje odlazi u dualno strukovno obrazovanje (*Berufsschule*). Organizacije poslodavaca i sindikati pokretači su ažuriranja i stvaranja novih propisa o osposobljavanju i profilima zanimanja ili modernizaciji školovanja. Istaknuta je uloga profesionalne orijentacije, sajмова zanimanja¹⁵, a posebice aktivnosti Državne agencije za rad¹⁶ s informativnim centrima u svakom gradu¹⁷ te online alata za profesionalnu orijentaciju „*Check –U*“¹⁸. Savezne države odgovorne su za strukovno obrazovanje, a za pojedine gospodarske sektore nadležna su resorna ministarstva. Tako je npr. Bavarsko državno ministarstvo za prehranu, poljoprivredu i šumarstvo nadležno za strukovno obrazovanje u poljoprivredi, za ukupno 15 zanimanja (te posebne programe namijenjene osobama s poteškoćama).

U Španjolskoj 150 škola za strukovno obrazovanje diljem zemlje tvori mrežu integriranih centara za osposobljavanje, koji pružaju početno strukovno obrazovanje u obrazovnom sustavu te usavršavanje uz rad za zaposlene. Glavni ciljevi mreže su razvoj kurikuluma za početno strukovno obrazovanje te integraciju i reintegraciju radnika. Mreža omogućava evaluaciju i akreditaciju profesionalnih kompetencija stečenih profesionalnim iskustvom i drugim postupcima izvan formalnog obrazovanja. Integrirane strukovne škole imaju socijalno vijeće, koje čine predstavnici uprave, centara i reprezentativnih poslovnih i sindikalnih organizacija, te koordinacijska tijela koja jamče integriranu i kvalitetnu obuku u centrima za strukovno obrazovanje, profesionalne informacije i smjernice, funkcije evaluacije i

- 14 Zakon o strukovnom osposobljavanju iz 1969. godine, koji je izmijenjen i dopunjen 2020. godine, uveo je ovu blisku vezu između savezne vlade, saveznih država ('Länder') i tvrtki s ciljem pružanja obrazovanja mladima za nacionalno priznata zanimanja, što je potom dokumentirano potvrdom koju izdaje nadležno tijelo, tj. industrijsko-obrtnička komora ili obrtnička komora; <https://www.bmbf.de/en/the-german-vocational-training-system-2129.html>
- 15 <https://planet-beruf.de/index.php?id=2015>
- 16 <https://con.arbeitsagentur.de/prod/apok/metasuche/suche/veranstaltungen>
- 17 BiZ – Berufsinformationszentrum: <https://www.arbeitsagentur.de/berufsinformationszentrum-biz-erwachsene>
- 18 <https://www.arbeitsagentur.de/bildung/welche-ausbildung-welches-studium-passt>

priznavanja profesionalnih kompetencija, kao i funkcije odnosa i suradnje s tvrtkama.

Primjere centara na regionalnoj razini nalazimo u **Belgiji**, u regiji Valoniji, gdje ukupno 25 centara kompetentnosti (*centres de compétence*) smještenih na 42 lokacije, tvori regionalnu mrežu, pri čemu je svaki centar specijaliziran za određeni sektor važan za lokalni gospodarski razvoj. Svaki centar oblik je javno-privatnog partnerstva, a na regionalnoj razini razvijena je mreža za koordinaciju razmjene dobre prakse i postizanje sinergije u radu. U regiji Flandriji regionalni tehnološki centri (RTC) djeluju kao posrednici projekata koji usklađuju obrazovanje, inovativne izazove i tržište rada, nudeći usluge podrške za 500 flamanskih srednjih škola usmjerenih na strukovno obrazovanje¹⁹. RTC-ovi pružaju strukovnim školama priliku koristiti modernu i inovativnu opremu i procese kroz suradnju s javnim i privatnim organizacijama, te omogućavaju optimalan prijelaz iz obrazovanja na tržište rada.

Primjer specifičnog oblika centra u kojem regionalna vlast ima vodeću ulogu je Tknika²⁰, baskijski centar za istraživanje i primjenu inovacija u strukovnom školovanju. Regionalna vlada osnovala je Tkniku kako bi podržala lokalne pružatelje strukovnog obrazovanja, sveučilišta i tvrtke na projektima u šest sektora koje čine: primjena inovacija u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, kontinuirano unapređivanje kao metoda upravljanja kvalitetom, istraživanje metoda i procesa učenja, poduzetništvo i unapređenje upravljanja te internacionalizacija u području strukovnog obrazovanja. Drugi primjer ovakve regionalne mreže centara je onaj u regiji Västra Götaland u Švedskoj. Ta mreža nadgleda i koordinira skup širokih i međusobno povezanih aktivnosti²¹, te upravlja regionalnom „platformom kompetencija“, s ciljem usklađenja ponude i potražnje radne snage²².

19 U svakoj flamanskoj provinciji postoji jedan regionalni tehnološki centri (ukupno ih je pet).

20 <https://tknika.eus/en>

21 Radi s 49 općina, trgovinom i industrijom, te akademskim zajednicama. Strategija pametne specijalizacije važan je pokretač aktivnosti, a postoji osam inkubatora i šest znanstvenih parkova koji podržavaju razvoj i inovacije među kompanijama, akademskim ustanovama, institutima i akterima u zajednici.

22 U regionalnom strukovnom obrazovanju odraslih na višoj sekundarnoj razini, a u suradnji s visokim obrazovanjem, regionalna uprava priprema analize, izvješća i prognoze, te provodi mapiranje na regionalnoj i subregionalnoj razini: <https://www.earlall.eu/member/region-vastra-gotaland/>

Reforma strukovnog obrazovanja u RH

U Republici Hrvatskoj 306 srednjih škola provodi srednjoškolske strukovne programe. Program razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (2016. - 2020.)²³ Vlade RH daje, između ostalog, analizu stanja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, prema kojoj je u 2014. godini 70,7 % redovnih učenika srednjih škola, njih približno 140.000, bilo upisano u neki od 279 strukovnih nastavnih planova i programa. Od toga je 66,25 % učenika bilo upisano u četverogodišnje (i jedan petogodišnji) programe strukovnog obrazovanja, 32,17 % učenika u trogodišnje programe (za vezane obrte) i tzv. „klasičan model“ obrazovanja za obrtništvo i industriju) te 1,58 % u dvogodišnje, jednogodišnje i programe obrazovanja za učenike s poteškoćama. Zbog negativnih demografskih kretanja, u cjelokupnom odgojno-obrazovnom sustavu vidljiv je pad broja učenika. Taj je trend najizraženiji kod upisa u trogodišnje programe, s obzirom da se broj učenika koji završavaju trogodišnje programe smanjio s 21.000 u 1998. godini na 11.710 u 2014. godini. Istovremeno je prisutan i trend prelaska većeg broja škola na klasičan model obrazovanja za obrtništvo i industriju u kojima se veći broj sati praktične nastave i vježbi izvodi u školama, što je rezultat složene gospodarske situacije, propadanja obrta i pravnih osoba, nemotiviranosti izvođača praktične nastave te slabog interesa poslodavaca za sklapanje ugovora o naukovanju. Dodatni otežavajući faktor je institucionalna fragmentiranost strukovnog školstva. Naime, 2014. godine RH je imala 299 ustanova za strukovno obrazovanje koje su prosječno imale 400 učenika u 10 različitih programa obrazovanja, što je iznimno zahtjevno u provedbenom smislu, kako u financijskom i kadrovskom tako i u organizacijskome .

Strukovno obrazovanje u Republici Hrvatskoj provodi se u ustanovama za strukovno obrazovanje i dijelom kod poslodavaca. Učenje temeljeno na radu (UTR) prisutno je u tri oblika: u strukovnim programima i kurikulumima, i to kao kombinirani programi ili naukovanje; u školi s razdobljima osposobljavanja kod poslodavca; te integrirano u programu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

Temeljem Zakona o strukovnom obrazovanju²⁴, Ministarstvo znanosti

23 Vlada RH, 2016: Program razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (2016. - 2020.), dostupan na: https://www.asoo.hr/UserDocsImages/Program%20SOO_HR.pdf

24 Zakon o strukovnom obrazovanju (NN 30/09, 24/10, 22/13, 25/18) na snazi od 22.03.2018, dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_652.html

i obrazovanja je u srpnju 2018. godine donijelo Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje²⁵, kojim se određuju svrha, vrijednosti, ciljevi, načela te okvirni sadržaji, procesi učenja i poučavanja, organizacija i načini vrednovanja učeničkih postignuća, kompetencija i kvalifikacija u sustavu strukovnog obrazovanja u RH. Cilj Nacionalnoga kurikuluma je „kreiranje zajedničkog okvira strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj koji potiče stalni razvoj strukovnog obrazovanja u skladu s razvojnim ciljevima hrvatskoga gospodarstva“.

Kurikulum omogućuje usklađivanje obrazovnih programa sa standardima kvalifikacija i preko njih standardima zanimanja te priznavanje prethodnog učenja stečenog radom, neformalnom izobrazbom i životnim iskustvom. Nadalje, određuje postotni odnos općeobrazovnog i strukovnog dijela kurikuluma, uzimajući u obzir mogućnosti horizontalne i vertikalne prohodnosti u sustavu. Kurikulum također specificira da se učenje i poučavanje u strukovnom obrazovanju obavlja u ustanovama za strukovno obrazovanje, koje mogu biti i regionalni centri kompetentnosti, te u svijetu rada. U skladu s metodologijom Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO)²⁶ sadržaji učenja i poučavanja za stjecanje kvalifikacija svih razina utvrđuju se standardom zanimanja i standardom kvalifikacija upisanih u registar HKO-a.

Na temelju izrađenog standarda zanimanja i njime definiranih kompetencija, kojima se odražavaju potrebe svijeta rada, izrađuje se standard kvalifikacije koji povezuje iskazane kompetencije s ishodima učenja, njihovom razinom, obujmom i profilom. Kurikulum ustanove za strukovno obrazovanje izrađuje se na temelju sektorskoga kurikuluma i strukovnih kurikuluma u suradnji s dionicima strukovnog obrazovanja na lokalnoj i regionalnoj razini.

U sadašnjoj fazi reforme strukovnog obrazovanja, Ministarstvo znanosti i obrazovanja zajedno s Agencijom za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) koordinira izradu strukovnih kurikuluma, temeljenih na standardima zanimanja i standardima kvalifikacija, pri čemu je polazište skup kompetencija definiran u suradnji s poslodavcima. 25 regionalnih centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju (RCK) izrađuje 50 novih standarda zanimanja i modernizira postojeće, a ASOO upravlja projektom izrade prijedloga za 108 standarda zanimanja u 13 strukovnih sektora na razinama HKO-a od 2 do 5.

25 Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje, dostupan na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2018_07_62_1295.html

26 Hrvatski kvalifikacijski okvir je „reformski instrument kojim se uređuje cjelokupni sustav kvalifikacija na svim obrazovnim razinama u RH kroz standarde kvalifikacija temeljene na ishodima učenja i usklađene s potrebama tržišta rada, pojedinca i društva u cjelini“, dostupno na <http://www.kvalifikacije.hr/>

Razvoj regionalnih centara kompetentnosti

Kao dio reforme strukovnog obrazovanja, Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je 20. 7. 2018. godine Odluku o imenovanju 25 regionalnih centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju u skladu sa zajedničkim europskim ciljem razvoja centara strukovne izvrsnosti koji mogu odgovoriti na nove okolnosti i zahtjeve gospodarstva. Ukupno trećina svih srednjih škola u Hrvatskoj uključena je u projekt razvoja RCK-ova: 25 škola kao nositelji i 81 škola kao partneri, za koji je predviđen dosad najveći iznos investicija u strukovnom obrazovanju: potpisana su 52 ugovora ukupne vrijednosti 2 milijarde kuna s 25 srednjih strukovnih škola koje su imenovane regionalnim centrima kompetentnosti. Za uspostavu rada RCK-ova osigurano je više od 1,2 milijarde kuna bespovratnih sredstava iz Europskog socijalnog fonda, a za infrastrukturu centara 756 milijuna kuna bespovratnih sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj. U prosjeku je za svaki RCK alocirano 50 milijuna kuna za uspostavu i 30 milijuna kuna za infrastrukturu.

25 škola imenovanih regionalnim centrima kompetentnosti djeluje u 5 prioriteta (pod)sektora koje čine: turizam i ugostiteljstvo (6), elektrotehnika i računalstvo (6), strojarstvo (7), poljoprivreda (3) i zdravstvo (4). Tehnička škola Karlovac je RCK koji djeluje u 2 (pod)sektora: strojarstvo i elektrotehnika i računalstvo.

Ciljevi svih ustrojanih RCK-ova uključuju: uspostavu sustava osiguravanja kvalitete, jačanje učenja temeljenog na radu, nastavak rada na modernizaciji strukovnih kurikuluma, jačanje kapaciteta mentora kod poslodavca, promociju strukovnog obrazovanja kao poželjnog budućeg zanimanja, podizanje kvalitete rada i društvenoga ugleda nastavnika, unaprjeđenje razvojnog potencijala odgojno-obrazovnih ustanova te razvoj cjelovitog sustava potpore učenicima i školske infrastrukture.

Uz infrastrukturne projekte, velik značaj imaju projekti uspostave rada RCK-ova. Kako bi se postigli navedeni ciljevi, svaki projekt razvoja RCK-ova sadrži aktivnosti grupirane u sljedeće elemente projekta:

- Element 1: Uspostava organizacije rada i razvoja regionalnog centra kompetentnosti uz definiranje strategije, vizije, misije, ciljeva, planova i sustava kvalitete RCK-a;
- Element 2: Razvoj i/ili unaprjeđenje te provedba programa redovitoga strukovnog obrazovanja, uključujući unaprjeđenje srednjoškolskih

programa (modernizacija postojećih programa, uvođenje novih zanimanja) kao i formalnih i neformalnih programa za obrazovanje odraslih u RCK-ovima;

- Element 3: Jačanje kompetencija odgojno-obrazovnih radnika i mentora zaposlenih kod poslodavaca vezanih za provedbu programa redovitoga strukovnog obrazovanja te formalnih i neformalnih programa za obrazovanje odraslih, kroz usavršavanje rukovoditelja, nastavnika i mentora;
- Element 4: Promocija strukovnih zanimanja i rada RCK-ova, između ostalog kroz organizaciju učeničkih natjecanja, kreiranje programa inkluzije te nabave opreme za nove kabinete;
- Element 5: Promidžba i vidljivost
- Element 6: Upravljanje projektom i administracija.

Škole nositelji ovih projekata imaju vrlo zahtjevne uvjete provedbe projekata. Između ostalog, izazov je financijska kompleksnost provedbe jer škole provode po dva projekta vrijednosti od 25 do 50 milijuna kuna u razdoblju kraćem od 4 godine. Drugi izazov je organizacija. Primjerice, na projektima je prosječno 12 projektnih partnera, istovremeno se provodi 6 grupa aktivnosti tj. elemenata; planiran je velik broj isporuka, a u provedbi se škole oslanjaju na velik broj vanjskih dobavljača usluga. Velik broj vanjskih usluga podrazumijeva i velik broj nabava, od kojih su mnoge vrlo kompleksne. Škole se nose i s velikim izazovima u upravljanju vremenom jer postoje razna kašnjenja koja su izvan utjecaja škola nositelja projekata.

Pored toga, izazovi u provedbi odnose se i na administrativne prepreke za zapošljavanje, financijsko upravljanje, upravljanje nabavom, a pored svega tu su i problemi koji se odnose na poslovanje u doba pandemije.

Jedan od ključnih elemenata organizacije rada centra je umrežavanje, te se očekuje uspostava suradnje radi doprinosa razvoju gospodarstva i obrazovanja s dionicima gospodarskoga sektora (obrtima, poduzećima, poduzetničkim potpornim institucijama, poduzetničkim te obrtničkim udruženjima, centrima kompetencija (CEKOM) i dr. To također uključuje suradnju s visokim obrazovanjem i znanstvenom zajednicom, suradnju s drugim ustanovama za strukovno obrazovanje i regionalnim centrima kompetentnosti te suradnju sa sličnim međunarodnim centrima i mrežama u području strukovnog obrazovanja.

Načini umrežavanja i upravljački modeli uspostavljenih vrsta suradnje tek trebaju biti definirani. U tijeku su strateška planiranja kojima će se analizirati potrebe ključnih dionika, te definirati strateški ciljevi i planovi rada RCK-ova. Prilikom odluka o modelima umrežavanja i upravljačkim modelima značajnu ulogu mogu imati primjeri dobre prakse centara izvrsnosti u drugim zemljama Europske unije.

Umjesto zaključka

Uz sve opisane izazove u uspostavi rada regionalnih centara kompetentnosti u Hrvatskoj, nameće se još i ključno pitanje koje će utjecati na uspješnost i održivost projekta razvoja RCK-ova, ali i na uspješnost cjelokupne reforme strukovnog obrazovanja u RH.

Postavlja se pitanje na koji način je moguće, ekonomično, brzo i fleksibilno, uvesti i trajno uvoditi kurikulume te razviti znanja i vještine koje su već sada potrebne gospodarstvu čiji se zahtjevi sve brže mijenjaju, posebice uzevši u obzir digitalizaciju, zelenu transformaciju, klimatske i javno-zdravstvene izazove. Pri tom je vrlo važna suradnja i umrežavanje obrazovnih, znanstvenih, gospodarskih i socijalnih dionika, ne samo na unaprjeđenju strukovnog obrazovanja već i iznimno potrebnih drugih usluga koje treba uvesti i napraviti značajan iskorak tamo gdje već postoje, a to su usluge profesionalne orijentacije, obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja.

Na kraju, sva ulaganja u regionalne centre kompetentnosti neće promijeniti gospodarstvo, ako se ne poveća interes za strukovna zanimanja i promijeni negativna percepcija kvalitete strukovnih škola. Uza svu modernizaciju, potrebno je intenzivno raditi na aktivnostima promjene percepcije vrijednosti strukovnih zanimanja u društvu. Osim škola RCK-ova, značajnu ulogu imat će obrazovne i gospodarske politike koje trebaju istaknuti značaj te stimulirati daljnji razvoj strukovnog obrazovanja i poduzetništva.

Izvori

Europska Komisija, 2019, Mapping of Centres of Vocational Excellence (CoVEs), ET 2020 Working Group on VET. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8250&furtherPubs=ye>

Katapult, 2017, Dynamic & Innovative public private partnerships in the Netherlands. https://www.wijzijkatapult.nl/files/downloads/Kennisbank/Dynamic_Innovative_Public_Priv.pdf

Katapult, 2020, Handbook 'Working together works': how ICT companies and schools can collaborate in 3 concrete steps. <https://wearekatapult.eu/handbook-working-together-works/>

P.F. Moerman, 2020, Governance regimes and problem-solving capacity: Public-private partnerships in Dutch vocational and higher education. <https://pure.uva.nl/ws/files/53293944/Thesis.pdf>

Vlada RH, 2016, Program razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (2016.-2020.). https://www.asoo.hr/UserDocImages/Program%20SOO_HR.pdf

Vlada RH, 2018, Zakon o strukovnom obrazovanju (NN 30/09, 24/10, 22/13, 25/18). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_652.html

Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2018, Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2018_07_62_1295.html

Uspostava regionalnih centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju u (pod)sektorima: strojarstvo, elektrotehnika i računalstvo, poljoprivreda i zdravstvo. Europski strukturni i investicijski fondovi. URL <https://strukturnifondovi.hr/natjecaji/uspostava-regionalnih-centara-kompetentnosti-u-strukovnom-obrazovanju-u-podsektorima-strojarstvo-elektrotehnika-i-racunalstvo-poljoprivreda-i-zdravstvo/>

Uspostava regionalnih centara kompetentnosti u sektoru turizma i ugostiteljstva. Europski strukturni i investicijski fondovi. <https://strukturnifondovi.hr/natjecaji/uspostava-regionalnih-centara-kompetentnosti-u-sektoru-turizma-i-ugostiteljstva/>

Nakladnik:

IRMO - Institut za razvoj i međunarodne odnose
Ulica Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2
10000 Zagreb
www.irmo.hr

Za nakladnika:

Sanja Tišma, ravnateljica

Uredništvo:

Ana-Maria Boromisa,
Sanja Maleković,
Jakša Puljiz,
Sanja Tišma,
Aleksandra Uzelac

Lektura:

Snježana Ivanović

Grafičko uređenje:

Dragana Markanović

Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora i Institut se ne može smatrati odgovornim prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Sadržaj publikacije **IRMO aktualno** moguće je prenositi bez prethodnog odobrenja IRMO-a pod uvjetom da se jasno i vidno navede izvor (autor, naslov, IRMO kao nakladnik te poveznica na internet stranicu objave).